

Pohled z vikýře na kousek české chemie

Je přetěžké hodnotit kvalitu „chemie“ v České republice, aspektů, které bychom měli vzít v potaz, je mnoho. Na jedné straně vzkvétající a na jiné skomírající chemický a farmaceutický průmysl, zdecimovaný farmaceutický výzkum, věda v řadě chemických oborů a lokalit podpořená téměř neslychanými částkami a jinde skomírající na bedrech nadšenců najdeme školy a studijní programy nejen srovnatelné kvalitou s těmi nejlepšími na světě a v řadě případů (PřF UK Praha a VŠCHT Praha) i certifikované visáčkou kvality evropské akreditace či naopak s úrovní, jež je těžko pochopitelná. Jednotící hodnotící pohled lze nalézt jen obtížně.

Snadno je však označit indikátory, které pro oko zasvěcence mohou znamenat povzbuzující kvalitativní ukazatele. Příkladem může být několik. Tak, podle analýzy CPSE (ChemPubSoc Europe, konsorcium chemických společností vydávající sérii předních chemických časopisů, vedených časopisem *Chemistry A European Journal*, kde je ČSCH dlouholetým členem a spoluvlastníkem) došlo za léta 2004 až 2010 k 53% (2009–2010 cca 18 % !!!) nárůstu kvalitních prací otištěných v renomovaných časopisech s autorským původem z ČR, zatímco „evropský průměr“ byl 26 %, přičemž v absolutním počtu se chemici z ČR nemusí stydět, neb nejsou mezi „okrajovými“, malými evropskými zeměmi, ale mezi „hard core“. Publikoční aktivity českých autorů se pohybují vyváženě mezi časopisy předních nakladatelství (v závorce je procentuální nárůst za výše uvedené období): ACS (+21 %), Springer (+82 %), Wiley-Blackwell (+68 %) vždy přibližně stejným objemem prací a polovinou tohoto objemu u Elsevier (+13 %) a RSC (+36 %). Nemůžeme se srovnávat s Čínou, kde absolutní nárůst (04–10) byl 125 %, ale patříme do „klubu“ kdesi mezi Švédskem, Belgií a Rakouskem.

Česká chemická společnost je tím potěšena nadmíru, protože čím více publikují čeští autoři v časopisech konsorcia CPSE, tím více činí příjem její pokladny z „výnosu akcí“.

Jde o příjemné zjištění, zejména za situace, kdy se povrchnímu pozorovateli může zdát, že prohlubující se ekonomické „strádání“ ukrajuje z fondů na chemický výzkum a vzdělávání další a další sousta.

Je to povzbuzující i přesto, že vědec a pedagog je na radě institucí permanentně „kádrován“, že je v obecné

sféře honěn úředníky odkudkoli, aby se stal účtinným a ekonomem, hlídačem docházky, překladatelem a přepisovatelem obecně dostupných informací. Je mnoha okolnostmi mocně povzbuzován k tomu, aby konal „více a lépe“, proti čemuž klasické „publish or perish“ se jeví jako milé pohlázení od maminky. Tlak (stres), který takto působí, je u některých chemiků faktorem povzbuzujícím (fight) a u některých faktorem nedobrým (flight), který vede buď k tomu, že nedobří odpadnou (a to by asi bylo dobře) nebo že se klasickými psychickými cestami odchýlí od normálního světa a možná zareagují úhybným manévrem, který „zachová“ jejich zdánlivou pozici ve smečce. Dva příklady, týkající se vědců s kořeny v pražském podhoubí, jsou k dispozici. Bystrý čtenář si však bude muset nakonec udělat úsudek sám, neb svět není jen černobílý:

<http://blog.chembark.com/2011/07/07/the-sezen-files-%e2%80%93-part-i-new-documents/>
<http://www.ceskapozice.cz/domov/veda-vzdelavani/pripad-profesora-bezousky-nocni-vyprava-za-mistickami-se-zorjky-nkr-pl>

Pokud člověk přemýšlí na bázi přečteného, je mu pak teskno, nejráději by si mečem odřízl vlas a uchýlil se pod košatý strom, či odešel do pouště a oddal se přemýšlování. Nejde to a tak se soustředí na fakt, že svět je v zásadě pozitivní a konečný počet výjimek nečiní pravidlo neplatným.

Chemie jako rukodělné umělecké řemeslo (možná někdy i umění) je dnes jedním z elementů čehosi, co se eufemicky a bez jakékoliv odpovědnosti za obsah slova sumarizuje do termínu „udržitelný rozvoj“. Ano bez naší chemie to nešlo a nepůjde ani v budoucnosti. Mějme ji rádi a hýčkejme ji, nehledíce na psy, štěkající kolem karavany, a na zbloudilce, kteří při hledání cesty právě nenalezli v sobě dost síly na výrok „tady já nebudu nic platný“. Jak (v parafrázi) můžeme citovat pana Wericha, takových, kteří tu (mezi námi chemiky) neměli být už dávno, je bezesporu konečný počet. Nicméně, poctivý „dělák na vinici Páně“ je a bude vždy čímsi, na čem svět stojí a stát bude.

Chemie je i v českých a moravských zemích na dobré (a možná zlepšující se) úrovni; to by nás mělo těšit, ale ne ukolébat. Odrazem může být m.j. i počet významných mezinárodních setkání, která jsou letos v naší zemi pořádána.

Lépe a více!

Pavel Drašar